

Recenzje

Beata Świecka*
ORCID 0000-0002-9216-1914
beata.swiecka@wzieu.pl

Recenzja książki Moniki Klimontowicz
pt. *Innowacyjność banków komercyjnych w Polsce*
– *ujęcie modelowe*, Katowice 2019

Problematyka innowacyjności banków, w świetle współczesnych trendów w gospodarce oraz stosunkowo skromnego dorobku teorii ekonomii i finansów w Polsce, a także braku szerszych badań i analiz tego zjawiska, jest bardzo interesującym polem badawczym. To wstępne stwierdzenie, jakkolwiek dość ogólnikowe, odzwierciedla intensywność potrzeb w zakresie badań naukowych o teoriopoznawczym oraz aplikacyjnym charakterze. W świetle tych uwag można z całą odpowiedzialnością stwierdzić, że w recenzowanej pracy podjęto temat o odpowiedniej randze naukowej, mający istotne znaczenie naukowe i aplikacyjne.

Zawartość pozycji książkowej dowodzi dobrego opanowania tematu, czego potwierdzeniem jest bardzo dobry jakościowo materiał merytoryczny (232 strony) oparty na licznych pozycjach literatury (obejmuje 35 stron). Całość jest spójna, zgodna z regułami metodologicznymi przyjętymi w naukach ekonomicznych (w tym w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie ekonomia i finanse). Struktura pracy jest podporządkowana przyjętym celom i hipotezom badawczym. Punktem wyjścia do prowadzonych rozważań były jej cele. Na potrzeby pracy Autorka przyjęła cel teoretyczno-poznawczy, którym jest „opracowanie założeń modelu innowacyjności

* Beata Świecka – dr hab., prof. US, Uniwersytet Szczeciński, Wydział Ekonomii, Finansów i Zarządzania, Instytut Ekonomii i Finansów.

banków mierzącego zależności przyczynowo-skutkowe między wielowymiarowymi kategoriami pojęciowymi (konstrukdami): potencjałem innowacyjnym banków i innowacyjnością banków, a ich pozycją konkurencyjną i uwzględniającego wpływ otoczenia konkurencyjnego na te zależności”. Realizacja powyższego celu wymagała przyjęcia poniższych celów szczegółowych:

- CS 1. Zdefiniowanie pojęć „potencjał innowacyjny banków” i „innowacyjność banków”.
- CS 2. Stworzenie koncepcji modelu innowacyjności banków.
- CS 3. Operacjonalizacja modelu innowacyjności banków.
- CS 4. Pomiar poszczególnych wymiarów potencjału innowacyjnego i innowacyjności banków oraz ocena ich rzetelności i trafności.
- CS 5. Weryfikacja zależności między potencjałem innowacyjnym banków, ich innowacyjnością oraz pozycją konkurencyjną.
- CS 6. Ustalenie wpływu otoczenia konkurencyjnego na siłę oddziaływania potencjału innowacyjnego na innowacyjność banków oraz na siłę oddziaływania innowacyjności banków na ich pozycję konkurencyjną.

Publikacja jest niewątpliwie bardzo rozbudowana (choć nie przegadana), na co wskazuje liczba celów, hipotez i zagadnień oraz kategorii ekonomicznych i finansowych poruszanych w obszarze innowacyjności banków. Autorka z dużą dozą szczegółowości prezentuje cele, które nadają kierunek pracy. Jako punkt wyjścia przyjmuje hipotezę główną, która zakłada, że istnieje zależność pomiędzy innowacyjnością banków, będącą rezultatem wykorzystywania ich potencjału innowacyjnego, a ich pozycją konkurencyjną na rynku. Uzupełnieniem hipotezy głównej są hipotezy cząstkowe:

- „H1: Potencjał innowacyjny banków ma bezpośredni pozytywny wpływ nie tylko na ich innowacyjność, ale na ich pozycję konkurencyjną na rynku.
- H2: Innowacyjność banków wpływa na ich pozycję konkurencyjną silniej niż potencjał innowacyjny banków.
- H3: Wymiary innowacyjności banków w różnym stopniu wpływają na ich pozycję konkurencyjną.
- H4: Otoczenie rynkowe zmienia siłę oddziaływania potencjału innowacyjnego banków na ich innowacyjność oraz siłę oddziaływania innowacyjności banków na ich pozycję konkurencyjną na rynku”.

Praca składa się z pięciu rozdziałów. Mają one charakter teoretyczno-koncepcyjny oraz empiryczno-analityczny. W rozdziale pierwszym Autorka dokonała systematyzacji aparatu pojęciowego z zakresu innowacyjności banków, w tym krytycznej weryfikacji pojęć związanych z innowacyjnością oraz metod i narzędzi ich pomiaru. Wartością dodaną pracy jest zestawienie kryteriów pomiaru i oceny innowacyjności, ukazanie przykładowych mierników pozwalających zbadać analizowane zjawisko, a także przedstawienie własnych propozycji pojęć: „potencjał innowacyjny banków” oraz „innowacyjność banków”, które wykorzystywane są w dalszej części opracowania, zwłaszcza przy określeniu zmiennych tworzących model innowacyjności banku. Autorka przedstawiła również wymiary innowacyjności w świetle li-

teratury światowej, klasyfikację innowacji oraz główne trendy badawcze dotyczące innowacji i innowacyjności. Lektura rozdziału pierwszego powoduje czasami pewien przesyty, w dobrym znaczeniu tego słowa, który jest wynikiem wielu zagadnień poruszanych w jednym punkcie i to zagadnień kluczowych do analizy w dalszej części książki.

Rozdział drugi został poświęcony czynnikom determinującym innowacyjność współczesnych banków, w tym czynnikom egzogenicznym, oraz endogenicznym: materialnym i niematerialnym. W analizie literatury przedmiotu w zewnętrznych źródłach innowacyjności banków Autorka dokonała prezentacji konkurencyjności na rynku usług bankowych w odniesieniu do innowacyjności, a także wpływu regulacji na innowacyjność banków. Przedstawiła nowe technologie jako stymulanty innowacyjności banków oraz potrzeby i oczekiwania klientów w kontekście innowacyjnej działalności banków. Na uwagę zasługują dwa opisane pojęcia: pozycja konkurencyjna banków oraz otoczenie konkurencyjne banków, które mają duże znaczenie w dalszej części opracowania, w prezentacji modelu innowacyjności banków komercyjnych. Należy nadmienić, że teoretyczny charakter tego rozdziału został nieco rozproszony poprzez wyniki badań wtórnych, które niewątpliwie pozwalają zobrazować znaczenie analizowanej determinanty, zaś z drugiej strony zakłócają teoretyczny charakter rozdziału.

Przegląd badań empirycznych dotyczących innowacji na rynku usług bankowych prezentowany w rozdziale pierwszym stanowi punkt wyjściowy do rozdziału trzeciego, wprowadzającego w obszar badań pierwotnych. W rozdziale tym przedstawiono cele i hipotezy pracy oraz kategorie pojęciowe tworzące model innowacyjności banków. Rozważania podjęte w rozdziale trzecim odnoszą się do autorskiego modelu innowacyjności banków, w tym teoretycznych założeń budowy modelu oraz procedury badawczej, narzędzi badań oraz metod badawczych. Wśród zmiennych tworzących model dokonano charakterystyki potencjału innowacyjnego banków jako zmiennej niezależnej, pozycji konkurencyjnej banków jako zmiennej zależnej oraz innowacyjności banków jako zmiennej mediującej oraz otoczenia konkurencyjnego banków jako zmiennej moderującej. Zmienne te są szeroko zaprezentowane w poprzednich rozdziałach: potencjał innowacyjny banków i innowacyjność banków w rozdziale pierwszym oraz pozycja konkurencyjna i otoczenie konkurencyjne banków w rozdziale drugim. Na tym etapie widoczna jest konsekwencja działań Autorki, precyzja w doborze zmiennych, a także metodyczność w prezentacji koncepcji modelu innowacyjności banku. W rozdziale tym dokonano charakterystyki próby badawczej, z której wynika, że badania zostały przeprowadzone wśród 16 banków komercyjnych (na 61 działających w Polsce w 2017 roku), co stanowiło 22%. Należy jednak nadmienić, że łączny udział aktywów badanych banków w aktywach sektora bankowego ogółem wynosił 77%, co znacznie wzmacnia decyzje o doborze banków do badania.

Atutem pracy są badania własne Autorki z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety przeprowadzone wśród banków komercyjnych działających w Polsce zaprezentowane w rozdziale czwartym. Są to pionierskie badania ukazujące determinanty

innowacyjności banków komercyjnych w Polsce. W rozdziale tym Autorka dokonała weryfikacji czynników wpływających na innowacyjność banków. Uczyniła to z powodzeniem. Ostatni rozdział poświęcony został weryfikacji wcześniej założonych hipotez, ukazując przy tym ocenę wpływu potencjału innowacyjnego na innowacyjność i pozycję konkurencyjną banków, a także ocenę wpływu wymiarów innowacyjności banków na ich pozycję konkurencyjną. Nie bez znaczenia jest również ukazanie znaczenia otoczenia rynkowego w oddziaływaniu na potencjał innowacyjny i innowacyjność banków. W rozdziale tym Autorka dokonała oceny jakości zmiennych wykorzystywanych w modelu innowacyjności banków, wzmacniając szanse na rzetelny i trafny pomiar. Wykorzystano przy tym współczynniki korelacji Spearmana. Ostateczna weryfikacja istotności zmiennych została prowadzona podczas modelowania ścieżkowego. Do oceny modelu wybrano model PLS z wagami refleksyjnymi dla ukrytych zmiennych zależnych składających się na takie wymiary, jak: innowacyjność produktowa, procesowa, rynkowa, organizacyjna, a także pozycja konkurencyjna banku, kultura organizacyjna, zarządzanie wiedzą o klientach oraz charakterystyka banku.

Mając na względzie dynamikę zmian, jaka ma miejsce na rynku usług bankowych, istnieje konieczność poszukiwania rozwiązań pozwalających na wykorzystanie posiadanego potencjału innowacyjnego w celu zwiększenia pozycji konkurencyjnej na rynku. Książka Moniki Klimontowicz w sposób bezpośredni wpisuje się w trend poszukiwań rozwiązań istotnych z punktu widzenia poszczególnych banków, jak i całego systemu finansowego. Pozycja ta wypełnia lukę w krajowym piśmiennictwie z tego zakresu. Pozwala na dokonanie kolejnego kroku, zarówno w świecie nauki, jak również w działalności instytucji bankowych.

Uznaję, że książka Pani dr Moniki Klimontowicz pt. *Innowacyjność banków komercyjnych w Polsce – ujęcie modelowe* ma charakter twórczy. Niniejsza publikacja to bardzo rzetelne opracowanie naukowe na jeden z ważnych tematów ekonomicznych i finansowych. Widoczny duży nakład pracy, głębokie przemyślenia Autorki, a także przeprowadzona analiza tekstów źródłowych i wyciągnięte wnioski, dają bogate źródło wiedzy na temat innowacyjności banków i świadczą o bardzo dobrym opanowaniu tematyki, stanowiąc wkład w rozwój nauki w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie ekonomia i finanse. Z uwagi na podjęty temat, jakość opracowania oraz zaproponowane treści poznawcze służące poszerzeniu wiedzy teoretycznej, przedłożoną do recenzji książkę oceniam bardzo wysoko.